

Nádas Sándor

Volt egyszer egy gyerekkor

Robert Matzen: A holland lány

Audrey Hepburn már régen nem csak egy híres filmszínésznő, aki olyan mozidarabokat emelt a jelenlétével klasszikussá, mint a Római vakáció, a My Fair Lady vagy a Reggeli Tiffanynál, hogy csak néhányat említsünk a szenzációs repertoárból. Audrey Hepburn már réges-régen jelkép, a humanizmus, a jóság, az ártatlanság jelképe, az örök fiatalság jelképe, a (törékeny) boldogságé. És nem mellesleg jól eladható, tárgyiasított ikon, arcképe ott díszeleg párnákon, bögréken, táskákon, hamutartókon és faliórákon. Audrey Hepburn sok évvel a halála után is élőbb, mint valaha.

Audrey Hepburn nevével manapság (is) mindent el lehet adni.

Robert Matzen például egy könyvet adott el. Azt ígéri, hogy elmeséli a későbbi filmsztár gyermekkorát.

Audrey Hepburn gyermekkorában persze nincs négyszáznegyven oldal, ami meg van, azt az előző néhányszáz, róla szóló monográfia voltaképpen már feldolgozta. Így aztán a könyv széles kitekintéssel dolgozik, nemcsak arról kapunk képet, milyen balettiskolákba járt, milyen szerepekben lépett fel a kis Adriaantje velpi süldőlány korában, hanem megismerkedhetünk a teljes (vagy majdnem teljes) van Heemstra-család összes ágabogával, sőt, kapunk egy – hol vázlatos, hol vázlattalan – képet arról is, hogyan viselte Hollandia a második világháborút. (Tudják, ez a Monet és barátai-jelenség. Ezzel a címmel kell hirdetni azt a tárlatot, amin aztán jobbára a – kevésbé ismert – barátok képei láthatóak. A „Hollandia a második világháborúban, kitekintéssel a van Heemstra-családra" cím sokkal közelebb lenne a valósághoz, de sokkal kevesebb példányt lehetne egy ilyen könyvből eladni.)

Ami engem illet, nem bántam egyáltalán, hogy így történt. A magam részéről igen keveset tudtam arról, mi történt Orániában 1940 és 1945 között. Hogy a hollandok az utolsó pillanatig nem hitték el, a németek meg is támadhatják őket. Végtére is semleges állam voltak, és az első világháborút is milyen pompásan megúszták. (Sok magyar gyerek volt

haszonélvezője háború utáni lelkiismeret-furdalásuknak.) Meg hogy a holland hadsereg néhány óráig tudott csak ellenállni. Meg hogy a királynő, néhány hívével, Angliába menekült, és onnan, a szabad holland rádió segítségével próbálta ébren tartani az ellenállás szellemét. Mint ahogy arról is igen keveset tudtam eddig, milyenek voltak a német megszállás évei – Sztálingrád előtt viselhetős, utána borzalmas. Meg hogy miképpen viszonyult Hollandia a náluk is bevezetett zsidótörvényekhez. Meg hogy miképpen gyűjtötte össze Hollandia német kormányzója az ország sok kiválóságát túsznak, az ellenállási mozgalom megfékezésére. És hogyan végeztek ki közülük többeket, a szórványos merényletek ürügyén. És még hosszan sorolhatnám.

Ráadásul, ha tényleg az egész családfát figyeljük, Adrey Hepburn rokonait is komolyan érintették ezek az események. Otto nagybácsi például azon túszok között volt, akiket elrettentésül kivégeztek. (A könyv legszebb, legmegrázóbb lapjai közé tartozik a mindig derűs, mindig nyugodt férfi utolsó napjait – naplóbejegyzései alapján – felelevenítő rész.) Arról nem is beszélve – ám a szerző, dicséretére legyen mondva, beszél róla, mégpedig kendőzetlen nyíltsággal, holott erről az életrajzok jobbára hallgatnak – arról, hogy Audrey édesanyja, aki egész életében a legerősebb befolyással volt rá (ha akarta, ha nem) a harmincas évek közepétől nagy rajongója és személyes ismerőse volt Hitlernek, több cikkben írt róla elragadtatottan, sőt, eljárt Nürnbergbe, a náci párt gyűléseire, tapsolni. Sőt, a megszállás után sem változtatta meg (rögtön) németbarátságát, egy magas rangú német tiszt szeretője volt (ennek minden előnyével), nem csoda, hogy az ellenállásban mint kollaboránst tartották számon. Nem véletlenül hagyta el Hollandiát oly sietve a háború után.

Mennyit és hogyan észlelt mindebből a kamaszodó Audrey, ma már nem rekonstruálható. A háborúról, mint meghatározó élményről, sokszor beszélt később, és Anna Frank emlékét ápoló gesztusai (sokszor olvasott fel a naplóból, bár a filmszerepet visszautasította, mondván, túl közel érzi magához Annát, mintha a testvére volna) arról árulkodnak, hogy mélyen átélte, ami körötte történik.

Pedig az események szintjén csak egy nyurga balerinatanonc volt, akiről sejthető volt ugyan, hogy életét a rivaldák közelében tölti majd, de az nem, hogy nemsokára a filmvilág egyik legnagyobb csillaga lesz.

Robert Matzen: A holland lány

Európa Kiadó, 2020.